

УДК 336.71

Т. В. Івасечко, студент
О. В. Новікова, ст. викладач

Донбаська національна академія будівництва і
архітектури, м. Краматорськ, Україна
nik@donnaba.edu.ua

МІЖНАРОДНИЙ ДОСВІД ФІНАНСОВО-КРЕДИТНОЇ ПІДТРИМКИ РОЗВИТКУ МАЛИХ ПІДПРИЄМСТВ

У статті розглянуті проблеми застосування міжнародного досвіду фінансово-кредитної підтримки малих підприємств на прикладі ТОВ «Краменергокомплект». Запропоновано заходи щодо підвищення ефективності співпраці малого підприємства та банківської установи з метою забезпечення успішного розвитку підприємницької діяльності.

Ключові слова: фінансово-кредитна підтримка, міжнародний досвід, малий бізнес, розвиток, ефективність.

Т. В. Івасечко, студент
Е. В. Новікова, ст. преподаватель

Донбасская национальная академия строительства и
архитектуры, г. Краматорск, Украина
nik@donnaba.edu.ua

МЕЖДУНАРОДНЫЙ ОПЫТ ФИНАНСОВО-КРЕДИТНОЙ ПОДДЕРЖКИ РАЗВИТИЯ МАЛЫХ ПРЕДПРИЯТИЙ

В статье рассмотрены проблемы применения международного опыта финансово-кредитной поддержки малых предприятий на примере ООО «Краменергокомплект». Предложены меры по повышению эффективности сотрудничества малого предприятия и банковского учреждения с целью обеспечения успешного развития предпринимательской деятельности.

Ключевые слова: финансово-кредитная поддержка, международный опыт, малый бизнес, развитие, эффективность.

T. V. Ivasechko, student
E. V. Novikova, senior teacher

Donbas National Academy of Civil Engineering and
Architecture, Kramatorsk, Ukraine
nik@donnaba.edu.ua

INTERNATIONAL EXPERIENCE IN PROVIDING FINANCIAL AND LENDING SUPPORT FOR SMALL BUSINESSES DEVELOPMENT

In the article the problems of application of international experience of financial and lending support of small enterprises are considered on the example of Kramenergokomplekt, Ltd. Measures to increase the cooperation efficiency between small enterprises and banking institutions are proposed in order to ensure the successful development of entrepreneurial activities.

Keywords: financial and lending support, international experience, small business, development, efficiency.

Актуальність дослідження. Важливою функцією малого бізнесу є сприяння соціально-політичній стабілізації суспільства, оскільки він відкриває простір вільному вибору шляхів і методів роботи на користь громади та забезпечення власного добробуту. В умовах збройного конфлікту та високого ступеня політичної та соціально - економічної невизначеності саме суб'єкти малого бізнесу, які не потребують великих стартових інвестицій і мають швидкий обіг ресурсів, спроможні за певної підтримки швидко вирішувати проблеми відтворення економіки регіону.

Існує міжнародний досвід створення ефективних механізмів фінансування малого та середнього бізнесу, який має мультиплікаційний ефект на економічне зростання. Таким чином, дослідження проблем банківського кредитування малого та середнього підприємництва є актуальним і своєчасним напрямком наукових розробок.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, в яких започатковано розв'язання даної проблеми. Питання фінансового забезпечення розвитку малих підприємств були й залишаються у центрі уваги фахівців [1–3 та інші]. Як зазначають Александрова М. М. і Маслова С. О., «фінансове забезпечення полягає у виділенні певної суми фінансових ресурсів на вирішення окремих завдань господарюючого суб'єкта» [4, с. 12]. При цьому розрізняють забезпечувальну і регулятивну його дію. Забезпечувальна дія проявляється у встановленні джерел фінансування, тобто покриття повсякденних потреб і характеризує пасивний вплив фінансового забезпечення. Регулятивна дія здійснює вплив через виділення достатніх коштів та через конкретну форму фінансового забезпечення і характеризує активний вплив фінансового забезпечення. Розвиток фінансово-кредитних відносин у сфері кредитування малого та середнього бізнесу висвітлювались у працях багатьох науковців – М. Фрідмана І. Фішера, О. Вовчак, А. Мороза, С. Савлука, Н. Шелудько, Й. Шумпетера та інших. Але на сьогоднішній день в Україні проблема розвитку малого бізнесу ще досі не вирішена, тому робота у цьому напрямку залишається актуальною.

Мета дослідження. Метою даної статті є розгляд проблем застосування міжнародного досвіду фінансово-кредитної підтримки малих підприємств на прикладі ТОВ «Краменергокомплект».

Викладення основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням отриманих наукових результатів. В країнах – економічних лідерах близько половини всього ВВП припадає на малий і середній бізнес. Фахівці відзначають, що до соціального фактору малого і середнього бізнесу можна віднести те, що завдяки ньому забезпечуються нові робочі місця, знижується суспільна напруженість, поширюється вплив інноваційних технологій на виробничий процес, збільшується дохідність бюджету тощо. В країнах Європейського Союзу кредити у структурі фінансування малого бізнесу складають не менше ніж 60 %. А в Україні така частка кредиту складає менше, ніж 20 % [5, с. 28]. Якщо в країнах Європейського союзу доходи від малих і середніх підприємств складають до 30-40 % ВВП, то в Україні від 7 % до 9 %. Саме комерційні банки можуть сприяти докорінній зміні такого стану справ за допомогою різноманітних інструментів кредитування, які запроваджені в багатьох країнах. Кредити необхідні для малого бізнесу, адже завдяки ним підприємці можуть застосовувати нові технології у своїх виробництвах, покращувати становище фірми на ринку чи просто розпочати новий бізнес. Але вітчизняні банки вважають кредитування малого бізнесу дуже ризикованим. Ті програми фінансування, які стали з'являтися останнім часом, не передбачають вкладення коштів на старті. Підприємство має працювати, як мінімум, півроку і представити переконливі докази своєї надійності, що обмежує можливості розвитку малого бізнесу [6, с. 12]. Разом з тим має місце конкуренція на ринку мікро- і малих кредитів. Даний вид кредитування несе в собі значні ризики, як для кредитора, так і для позичальника, внаслідок цього високі процентні ставки. Однак є деякі переваги: оперативність, відсутність паперової тяганини і застави.

Мікрокредитування – це позики на невелику суму, яку можна отримати за спрощеною схемою на нетривалий термін. Як правило, в Україні максимальна сума мікрокредиту становить від 3 000 до 10 000 грн. на термін від 10 днів до місяця. У кожній мікрофінансовій компанії умови можуть сильно відрізнятись. Але суть одна: мікрокредити видаються за лічені

хвилини і для цього необхідний мінімальний пакет документів [7].

Ідея мікрокредитування належить професору Мухаммеду Юнусу з Бангладеш, який став лауреатом Нобелівської премії миру. Американський журнал *Foreign Policy* в 2008 році зазначив його на друге місце в списку «100 глобальних мислителів». Концепція Юнуса буквально охопила весь світ. Сьогодні вона дуже популярна навіть в розвинених країнах. Генеральна асамблея ООН з метою підтримки бідних сімей світу всіляко сприяє розвитку мікрокредитування.

Малі та середні підприємства в країнах ЄС становлять 99,8 % усіх підприємств та забезпечують 66,9 % або 65 млн. осіб робочими місцями, отримують 55,5 % сукупного доходу всіх суб'єктів господарювання. Наприклад, в німецькому малому бізнесі працює 68,3 % всіх зайнятих, які підпадають під соціальне страхування. Малі та середні підприємства в країнах-членах ЄС становлять основу валового виробництва (від 40 % до 70 % ВВП) [8]. При цьому в міжнародній практиці немає єдиного механізму сприяння розвитку малого бізнесу. Наприклад, в США, Німеччині, Японії, Франції розроблено законодавчу базу, яка визначає правові основи функціонування малого та середнього підприємства та спеціальні схеми їх фінансової підтримки. Світовий досвід показує, що малий бізнес фінансується переважно невеликими банківськими установами: земельними банками й ощадними касами, банками взаємного кредитування та кооперативними банками, які задовольняють потреби клієнтів у фінансових послугах [5, с.29]. В Україні у 2016 р. основним джерелом фінансування малого підприємства були власні кошти – 65 %, банківські кредити – 25 %, бюджетні кошти – 10%, тоді як в економічно розвинених країнах частка банківських кредитів становить не менше 60 % [9].

Аналіз господарської діяльності ТОВ «Краменергокомплект», основний вид діяльності якого – виробництво керамічних електроізоляторів та ізоляційної арматури – було виконано у ході переддипломної практики. Серед фінансових перешкод для подальшого розвитку бізнесу виявилися труднощі у залученні інвестицій, нерегульованість податкового законодавства, занадто велика кількість регулятивних документів для ведення бізнесу (у тому числі ліцензій), висока вартість сировини та енергоносіїв. У результаті проведеного аналізу було виявлено також слабкість механізму фінансово-економічного планування на підприємстві. На початковому етапі існування, а також у зв'язку з невеликими масштабами бізнесу це було виправдано. Але у теперішній час конкурентоспроможність має бути підтримана відповідною системою планування, фінансово-економічного аналізу, прогнозування. Організаційно-економічні заходи з поліпшення фінансового забезпечення розвитку аналізованого малого підприємства містять також розробку та використання моделі оптимізації фінансової стійкості фірми та обґрунтування доцільності використання позикових засобів, а також оптимізації фінансових джерел розвитку.

Незважаючи на ризики, багато банків України пропонують клієнтам приватного сектору кредити на власний бізнес. Наприклад, «Райффайзен Банк Аваль» активно співпрацює з представниками малого підприємства. Запроваджено низку інноваційних продуктів для фізичних та юридичних осіб, що мають власний бізнес. Кредити овердрафт допомагають підприємцям заздалегідь фінансувати поточні або непередбачені витрати в тому разі, якщо вони перевищують залишок коштів на рахунку в банку. Перевагами овердрафту є швидкість та оперативність проведення платежів; погашення такого кредиту здійснюється автоматично за рахунок щоденних надходжень; в разі погашення овердрафту у день, коли виникла заборгованість, відсотки за користування кредитними коштами не сплачуються. Оформити овердрафт можна без застави. Базовими умовами для отримання кредиту є термін

обслуговування в даному банку від 3 місяців, термін кредитування до 1 року, тривалість одного траншу до 30 календарних днів. Обсяг овердрафту залежатиме від терміну обслуговування в системі даного банку, кількості середньомісячних надходжень на поточний рахунок, середньомісячного кредитного обороту по поточному рахунку позичальника. Забезпечення за кредитом можливо у вигляді нерухомого майна або майнових прав, машин та обладнання, наземних транспортних засобів, товарів в обігу. Для клієнтів банк встановлює диверсифіковану процентну ставку за продуктом, наприклад для клієнтів малого бізнесу з річним оборотом від 1 до 3 млн євро ставка 21 % до 30 днів, а комісія за встановлення ліміту становитиме 0. Також цей банк пропонує фінансування поповнення оборотних коштів, базовими умовами якого є термін обслуговування в банку від 3 місяців, термін кредитування до 1 року, валюта кредитування гривня, а забезпечення за кредитом становить нерухоме майно, транспортні засоби, майнові права за депозитними договорами [10]. Умови кредитування багато в чому залежать від історії співпраці приватного підприємця з банком. Отримати кредит, не будучи клієнтом банку, практично неможливо. Мінімальна довжина такої історії в різних банках становить від 3 місяців до півроку. Найскладніше отримати кредит на початок бізнесу. Комерційні банки практично не кредитують сьгодні стартапи, тому що ризики за такими проектами занадто високі.

Узагальнюючи пропозиції фахівців щодо використання міжнародного досвіду [3; 5; 6; 11], слід погодитися з тим, що в Україні доцільно впроваджувати наступні варіанти вирішення зазначеного кола проблем:

- створення спеціалізованого бюро кредитних історій для корпоративних клієнтів, що дозволить поліпшити доступ до банківських кредитів для малого та середнього бізнесу;
- вдосконалення нормативно-правового забезпечення кредитування малого бізнесу, зокрема, прийняття Закону України «Про мікrokредитування»;
- інтеграція досвіду центральних банків розвинених країн щодо стимулювання банківського кредитування малих підприємств;
- створення схеми гарантування кредитів малого та середнього підприємництва з метою покращення доступу до фінансування;
- субсидування процентної ставки (Туреччина, Угорщина, Великобританія та ін.), що передбачає відшкодування власних витрат підприємців з виплати процентів за залученими кредитами;
- виділення Національним банком України ресурсів для забезпечення кредитування малих підприємств тим комерційним банкам, що мають програми мікrokредитування;
- забезпечення співпраці банків та міжнародних фінансових організацій (ЄБРР, Світового банку, Німецько-українського фонду та ін.) щодо питань фінансування малого бізнесу;
- державне стимулювання банків до розширення мікро- та інших видів кредитування;
- розвиток фінансового лізингу для малих підприємств, який дозволить отримувати матеріальні ресурси для започаткування власної справа без застави.

Україна має високий потенціал нарощування малого та середнього підприємництва. Досягнення високих результатів господарювання в умовах ринку передбачає чітко налагоджену систему фінансового забезпечення, яку необхідно удосконалювати і розвивати.

Висновки. Для покращення умов розвитку малого та середнього підприємництва необхідно застосування міжнародного досвіду кредитування цього економічного сектору. У процесі подальших досліджень необхідно розробляти нові кредитні продукти та схеми підтримки малого підприємництва з боку держави та банківських установ.

Література

1. Акімова І. Роль якості управління в розвитку малого і середнього бізнесу. Регіональний аспект / І. Акімова, С. Верстюк, О. Старіков. – К.: ПРООН, 2013. – 265 с.
2. Ляшенко В. І., Підоричева І. Ю., Петрова І. П. «Інноваційний ліфт» як інструмент стимулювання нових видів діяльності в малому бізнесі Донбасу / В. І. Ляшенко, І. Ю. Підоричева, І. П. Петрова // Економічний вісник Донбасу. – 2017. – № 3 (49). – С. 11–24.
3. Пархоменко О. С., Ярмош О. В. Перспективи та інструменти розвитку малого та середнього підприємництва в Україні / О. С. Пархоменко, О. В. Ярмош // Бізнес Інформ. – 2017. – №9. – С. 101–105.
4. Александрова М. М., Маслова С. О. Гроші. Фінанси. Кредит : навчально-методичний посібник / М. М. Александрова, С. О. Маслова. – 2-е видання. – К. : ЦУЛ, 2008. – 336 с.
5. Жежерун Ю. В. Міжнародний досвід банківського кредитування малого і середнього підприємництва / Ю. В. Жежерун // Фінансовий простір. – 2017. – № 1 (25). – С. 27–32.
6. Бакса Х., Владимир О. Імплементация зарубіжного досвіду підтримки малого бізнесу в Україні / Х. Бакса, О. Владимир // Матеріали П'ятої Всеукраїнської науково-практичної конференції пам'яті почесного професора ТНТУ, академіка НАН України Чумаченка М.Г. «Інноваційні засади управління підприємствами в умовах сталого розвитку». – Тернопіль : ТНТУ ім. Івана Пулюя. – 2016. – С. 12–13.
7. Хто придумав мікрокредити. Історія, ідея, успіхи і проблеми [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://globalcredit.ua/uk/novosti/kto-pridumal-mikrokreditu>.
8. Офіційний сайт Євростат [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://ec.europa.eu/eurostat>.
9. Офіційний сайт державної служби статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.ukrstat.gov.ua>.
10. Банківські послуги. Кредити [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://www.aval.ua/ru/personal/>.
11. Кармишева Г. М. Проблеми кредитування малого та середнього бізнесу в умовах посткризового стану економіки / Г. М. Кармишева, А. Г. Новікова // Актуальні проблеми економіки. – 2011. – №1. – С. 34–38.